

Programi i Reformës Ekonomike (PRE) - Vështrim i shkurtër

ÇFARË ËSHTË PRE-JA?

Programet e Reformës Ekonomike (PRE) konsiderohen si shtylla kurrizore e politikës ekonomike të një vendi – që nënkupton RËNDËSINË

Në praktikë, ato janë dokumente me mbi 200 faqe, që përbëhen nga 7 kapituj dhe 2 shtojca, 40+ tabela – që nënkuptojnë KOMPLEKSITET

Mbi 100 persona marrin pjesë në hartimin e PRE-së, me shumë palë të interesit të angazhuara në proces – që nënkupton GJITHËPËRSHIRJEN

PRE-të tregojnë se si të ruhet stabiliteti makro-fiskal dhe si të zbatohen reforma strukturore për të adresuar dobësitë e identifikuara në ekonomi dhe të ndihmojnë shoqërinë të bëhet më e qëndrueshme.

PRE-të përfaqësojnë nivelin më të lartë të angazhimit të BE-së me Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë në çështjet socio-ekonomike dhe përbëjnë bazën për dialog mbi politikat ekonomike. Zbatimi i reformave të identifikuara në PRE-të dhe udhëzuesit të politikave të miratuara së bashku me vendet anëtare të BE-së është çelësi për të përmirësuar konkurrencën, për të nxitur krijimin e vendeve të punës dhe për të lehtësuar përfshirjen sociale, si dhe për të përmbushur kriteret ekonomike në procesin e anëtarësimit. Çdo vit këto kritere analizohen nga afër në përputhje me metodologjinë e zgjerimit. Për të arritur progres të prekshëm në këto reforma, PRE-të duhet të bëhen element thelbësor në planifikimin e politikave të brendshme.

KAPITUJT E PRE-SË

1. KUADRI I PERGJITHSHEM I POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT	Përshkrim i shkurtër i sfidave kryesore ekonomike të vendit dhe i prioritetëve të politikave.
2. ZBATIMI I UDHËZUESIT TË POLITIKAVE	Pasqyrë e përgjithshme e masave të marra ose të planifikuara për zbatimin e udhëzuesit të politikave që u miratuan në Dialogun Ekonomik dhe Financiar.
3. KUADRI MAKROEKONOMIKE	Analiza dhe projeksione të trendeve ekonomike.
4. KUADRI FISKALE	Objektivat dhe masat kryesore të politikave fiskale së bashku me kuadrin buxhetore për vitin aktual dhe dy vitet e ardhshme.
5. REFORMAT STRUKTURE	Deri në gjashtë reforma strukturore që adresojnë sfidat dhe pengesat kryesore për konkurrencën dhe zhvillimin gjithëpërfshirës.
6. KOSTIMI DHE FINANCIMI I REFORMAVE STRUKTURE	Përmbledhje e kostove dhe burimeve të financimit të reformave strukturore nga Kapitulli 5.
7. ÇËSHTJET INSTITUCIONALE DHE PËRFSHIRJA E PALËVE TË INTERESIT	Sqarimi i procesit institucional për përgatitjen dhe miratimin e PRE-së, si dhe për konsultimin publik.

Kapitujt 3, 4 dhe 5 duhet të jenë në përputhje me masat për zbatimin e udhëzuesit të politikave dhe duhet t'u referohen atyre dhe ndikimit të tyre të pritshëm.

KUADRI I PERGJITHSHEM I POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT E PËRGJITHSHME TË POLITIKAVE DHE UDHËZUESI I POLITIKAVE

PALËT E INTERESIT DHE AFATET

Grupi i punës PRE-së:

- koordinatori i PRE-së
- koordinatorët në nivel të ministrive, kapitujve ose të fushave të reformës
- lidhja me koordinatorin kombëtar të IPA-s

Palët e tjera të interesit:

- komuniteti i biznesit, partnerët shoqërorë dhe shoqëria civile, parlamenti i vendit dhe autoritetet rajonale dhe lokale

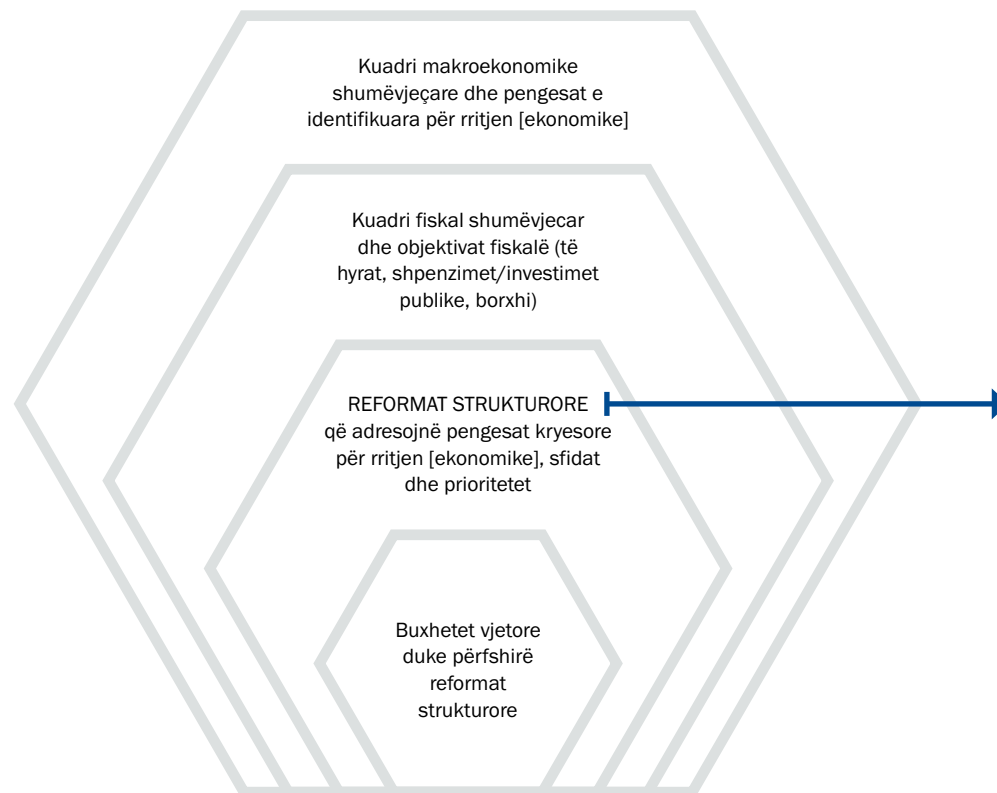

Fillimi i konsultimeve publike:

Nëntor

Dorëzimi i PRE-së:

15 janar

Kapitulli 5 është pjesa më e rëndësishme e PRE-së. Ai duhet të analizojë pengesat dhe të identifikojë gjashtë reforma strukturore në këto fusha:

1. Konkurrenca
2. Qëndrueshmëria dhe elasticiteti
3. Kapitali njerëzor dhe politikat sociale

Identifikimi i pengesave dhe priorizimi i reformave kërkon një përkushtim të fuqishëm politik për PRE-në në nivelin më të lartë.

Reformat duhet të adresojnë udhëzuesin e politikave për të cilat është rënë dakord bashkërisht me BE-në dhe çështjet kryesore të theksuara në Raportin e Progresit për sa i përket përmbushjes së kritereve ekonomike për anëtarësim në BE.

UDHËZUESI PRAKTIK PËR HARTUESIT E MASAVE TË PRE-SË

KËRKESAT PËR PARAQITJEN E NJË MASE

Shënimi udhëzues i PRE-së kërkon paraqitjen e një mase që përfshin:

- analizën e gjendjes aktuale, sfidat dhe pengesat relevante për masën
- përshkrimin e objektivave të masës dhe aktivitetëve të planifikuara
- treguesit e rezultateve dhe ndikimin e pritshëm të masës
- kostot e vlerësuara të zbatimit dhe burimet financiare në dispozicion
- identifikimin e rreziqeve për zbatim dhe mënyrat për t'i adresuar ato
- lidhjen e masës me angazhime të tjera strategjike

Ju do të duhet të përgatisni të gjitha këto elemente në një format të ofruar nga koordinatori i PRE-së.

PËRMIRËSIMI I NJË MASE EKZISTUESE APO PARAQITJA E NJË MASE TË RE?

Shumica e masave janë vazhduar nga PRE-ja e fundit. Kjo është e kuptueshme, pasi periudha e zbatimit të tyre zakonisht është tri vjet. Megjithatë, një masë që është zbatuar ose që është bërë aktivitet i rregullt i ministrisë, duhet të zëvendësohet me një të re. Duhet të caktohet një afat specifik për përfundimin e zbatimit të masave dhe duhet të jenë në dispozicion burimet e nevojshme për zbatim.

Vendimi nëse do të përmirësohet një masë ekzistuese apo do të paraqitet një e re duhet të merret së bashku me koordinatorin e PRE-së, pasi ata e njohin më mirë logjikën dhe prioritetet e e pergjithshme te PRE-se. Është e këshillueshme që të konsultoheni me vendim-marrësit në ministrinë tuaj, pasi ata ndoshta duan të paraqesin prioritetet e reja në PRE.

HAPAT PËR PËRMIRËSIMIN E NJË MASË EKZISTUESE

HAPI 1

PËRCAKTIMI I STATUSIT AKTUAL

Plotësoni tabelën 11 të aneksit të PRE-së për të parë progresin në zbatimin e masës.

Përdorni të dhënat dhe njohuritë tuaja për të përditësuar analizën e fushës suaj të reformës dhe gjeni vlerat më të fundit të disponueshme për treguesit e rezultateve të masës. Kjo do t'ju informojë për ndryshimet tashmë të arritura dhe sfidat që mbeten për t'u adresuar.

HAPI 2

KONSIDERONI PËRMIRËSIMET QË DUHEN BËRË

Merrni parasysh komentet e bëra nga Komisioni Evropian (KE) për masën tuaj dhe fushën e reformës në vlerësimin e tyre për PRE-në e fundit. Shikoni udhëzimin e politikave të marrë nga rishikimi kolegjial i PRE-së së fundit për të parë nëse ai lidhet me masën tuaj. Konsultohuni me koordinatorin e PRE-së për atë që duhet përmirësuar për të adresuar komentet e KE-së, udhëzimin politikave dhe kërkesat e Shënimit udhëzues të PRE-së.

Nëse zbatimi i masës ka qenë i dobët, diskutoni me personat përgjegjës për aktivitetet dhe hapat që mund të ndërmerri të gjithë për të përmirësuar gjendjen. Nëse masa nuk jep rezultatet e pritura, konsideroni rishikimet e aktivitetëve të masës, për shembull shënjestrim dhe planifikim më të mirë, zgjerim të fushë-veprimit ose rritjen e burimeve për masën.

HAPI 3

PËRMIRËSIMI (RISHKRUAJTJA E) I MASËS

Ju mund të përdorni tekstin ekzistues nga PRE e fundit, por kini kujdes që të bëni përmirësimet e nevojshme:

- përshtateni masën për të pasqyruar komentet dhe udhëzimet nga KE-ja dhe nga koordinatori i PRE-së
- në rast të zbatimit të dobët, shpjegoni arsyet dhe hapat e ndërmarrë për adresimin e tyre
- mos shtoni automatikisht aktivitete për një vit tjetër; kjo arsyetohet vetëm kur vonohet zbatimi ose kur nevojitet më shumë kohë për të arritur objektivat
- përditësoni kostot e vlerësuara dhe burimet financiare, si dhe vlerat e treguesve të rezultateve
- konsultohuni me udhëzimet e dhëna më poshtë për hartimin e elementeve të ndryshme të masës dhe bëni përmirësimet sipas nevojës

HAPAT PËR PARAQITJE TË NJË MASË TË RE

HAPI 1 ARSYETONI DHE PËRKUFIZONI MASËN

Para hartimit, konsultohuni me vendimmarrësit në ministrinë tuaj dhe me koordinatorin e PRE-së për përmbajtjen e masës së re. Në këtë proces, përcaktoni qartë çështjet që do të adresojë masa, objektivat e saj, aktivitetet që do të ndërmerren dhe rezultatet e pritshme në drejtim të përmirësimit të gjendjes aktuale.

Kur propozoni një masë të re për PRE-në, ju duhet të arsyetoni pse ajo është prioritet - për shembull, duke e vlerësuar masën kundrejt kriterëve të priorizimit të propozuara nga OECD-ja. Mbani në mend se një masë e reformës duhet të sjellë ndryshime thelbësore në praktikën dhe politikën aktuale. Duhet të ketë burime të mjaftueshme njerëzore dhe financiare për zbatim dhe masa duhet të jetë mjaftueshëm e fortë për të sjellë përmirësime të prekshme të gjendjes aktuale.

HAPI 2 ANALIZONI GJENDJEN E TANISHME

Përdorni të dhënat dhe njohuritë tuaja për të hartuar një analizë të fushës suaj të reformës, me qëllim që të arsyetoni nevojën për masën e re. Shmangeni ofrimin e detajeve dhe të dhënave të shumta, përqendrohuni në çështjet kryesore dhe atë që duhet përmirësuar. Shpjegoni arsyet pse gjendja aktuale nuk është e kënaqshme. Këto arsye quhen “pengesa” dhe paraqesin sfidat që masa duhet të adresojë.

HAPI 3 PËRSHKRUANI MASËN DHE AKTIVITETET E SAJ

Përshkrimi i masës duhet të përfshijë objektivat e saj dhe duhet ta lidh atë me sfidat që i adreson. Ai duhet t'i jap lexuesit një kuptim të qartë të asaj që do të bëhet dhe pse. Nëse masa është pjesë e një reforme më të gjerë sektoriale ose e lidhur me masa të tjera, edhe kjo duhet të shpjegohet.

Aktivitetet duhet të planifikohen për vitin aktual dhe dy vitet e ardhshme. Shmangni përsëritjen e të njëjtave aktivitete për të tri vitet - aktivitetet duhet të pasojnë njëra-tjetrën në një sekuençë logjike të zbatimit. Numri i aktiviteteve nuk duhet të kalojë 7 (por mund të jenë më pak). Përshkrimet e aktiviteteve duhet të jenë të shkurtër dhe të theksojnë qartë fushëveprimin e aktivitetit, rezultatet e planifikuara dhe institucionin përgjegjës.

HAPI 4 PËRZGJIDHNI TREGUESIT E REZULTATEVE DHE SHPJEGONI NDIKIMIN E PRITUR

Zhvilloni një shpjegim logjik se si masa juaj do të përmirësojë gjendjen aktuale. Bazuar në këtë ‘logjikë të ndërhyrjes’, hartoni shpjegimin e ndikimit të pritshëm ekonomik dhe në punësim të masës. Përpiquni të përcaktoni sasine e ndikimit me të dhëna (p.sh. BPV, eksport). Ky është çelësi për të treguar pse masa është prioritet.

Treguesit e rezultateve duhet të lidhen me objektivat ose me ndikimin e pritshëm të masës, e jo me zbatimin e aktiviteteve individuale. Objektivat për treguesit duhet të shprehin realisht përmirësimet e pritshme të gjendjes aktuale. Për masat që kanë nevojë për më shumë kohë për të arritur të gjitha rezultatet dhe ndikimin e dëshiruar, viti i synuar për treguesit mund të jetë përtej periudhës trevjeçare të PRE-së.

HAPI 5 LLOGARITNI KOSTOT E ZBATIMIT DHE BURIMET E FINANCIMIT NË DISPOZICION

Për të kontrolluar realizueshmërinë e masës, duhet të vlerësoni kostot e zbatimit për çdo aktivitet të masës. Duhet të llogarisni vetëm kostot shitesë - në praktikë, kjo do të thotë se nuk keni nevojë të llogaritni pagat e personelit ekzistues dhe kostot indirekte.

Kostot duhet të krahasohen me financimin e siguruar për masën në buxhetin afatmesëm dhe nga burimet e jashtme siç është IPA. Disponueshmëria e burimeve duhet të konfirmohet nga Ministria e Financave dhe koordinatori i IPA-s. Masat për të cilat burimet e disponueshme nuk i mbulojnë të gjitha kostot mund të përfshihen në PRE vetëm në raste të jashtëzakonshme dhe në marrëveshje me koordinatorin e PRE-së.

HAPI 6 KONSIDERONI RREZIQET PËR ZBATIMIN

Rreziqet e zbatimit më së shpeshti lidhen me kapacitetin e pamjaftueshëm për zbatim, dështimet në koordinim, mungesën e mbështetjes nga vendimmarrësit politikë, mungesën e bashkëpunimit nga palët kryesore të interesit, rritjet e papritura të kostos ose financimin e pamjaftueshëm. Ju duhet të identifikoni rreziqet më të rëndësishme dhe të shpjegoni se çfarë hapash do të ndërmerren për t'i adresuar ato.

HAPI 7 FINALIZONI DRAFTIN E MASËS

Për versionin përfundimtar të PRE-së, ju duhet të përmirësoni draftin e masës suaj duke marrë parasysh komentet e marra nga koordinatori i PRE-së dhe nga palët e interesit, si dhe komentet e dhëna nga KE-ja gjatë misionit të tyre në vjeshtë dhe nga ekspertët e CEF-it dhe TAIEX-it.

BURIME TË DOBISHME

- Vlerësimi i ndikimit > [Manuali për vlerësimin e ndikimit ekonomik të reformave strukturore në PRE \(CEF\)](#)
- Priorizimi i masave > [Mjeti i priorizimit i PRE \(OECD\)](#)
- Analiza e gjendjes > [Mjeti diagnostikues i PRE \(OECD\)](#)
- Përshkrimi i masës > [Këshilla dhe sugjerime për të shkruar një përshkrim të mirë të një reforme strukturore \(CEF\)](#)
- Treguesit e rezultateve > [Manuali për përzgjedhjen e TKP-ve dhe monitorimin e rezultateve të reformave strukturore në PRE \(CEF\)](#)
- Kostoja dhe financimi > [Udhëzuesi metodologjik për përcaktimin e kostos së reformave strukturore \(CEF\)](#)